

SLOVOTVORBA SLOVESA

Alternace kmenového a kořenného vokálu (KmV a KoV) při tvoření sloves ze sloves a alternace vokálu v odvozovacím kmeni Kv¹

Tabulka 9

alternace KmV			
a-á	dělat	dělávat	
i-í	prosít	prosívát	
e-ě	trpět	trpívát	
alternace KoV			
é-o-á	nést/nanést	nosít	nanášet
á-a	vrátit	vracet	
o-á	hodit		házet
0-o-á	hnát/zahnat	honít	zahánět
0-o	mřít	mořit	
0-a-á	vřít	vařit	vyvářet
0-í	brát/nabrat		nabírat
a-á	ztratit	ztrácet	
e-ě-í	hledět	příhlédnout	příhlížet
u-ou	pustit	pouštět	

Alternace kořenné finály kof a kmenové finály kf²

Tabulka 10

alternace kof		-e(t)	-i(t)/-í-v(-a-t)	-a(t)
b-bj	chybit	chybět		
bj-b	chybět		chybívat	
c-č	péci		pečívát	
c-h	pomoci			pomáhat
c-k	obléci			oblékat
d-d	odpovědět			odpovídat
d-z	zasadit	zasázet		
m-mj/mň	zněmit	zněmět		
mj/mň-m	strmět		strmívát	
p-pj	vytopit	vytápět		
pj-p	trpět supět		trpívát	supát
ř-r	umřít			umírat
s-d	vykrást			vykrádat
s-t	vymést			vymetat
s-st	dorůst			dorůstat
st-št ²	pustit	pouštět		
t-c	splatit	splácet		
t-t	letět			létat
v-vj	zmrtvit	zmrtvět		
vj-v	hovět		hovívát	

¹ Rozlišujeme kořenný vokál sloves a kmenový vokál u sloves tvořených z jiných slovních druhů.

² Opět rozlišujeme kořennou finálu pro tvoření sloves ze sloves a kmenovou finálu pro tvoření sloves z jiných slovních druhů.

zd'-žd'	jezdit	ujíždět		
alternace kf				
b-bj	hrubý	zhrubět		
ck-čt'	anglický cynický	zcyničtět	poangličtit	
d-d'	mladý rudý	rudět	omladit	
h-ž ³	nahý		obnažit	
ch-š	duch suchý	vysoušet	ubezdušit sušit	
k-č	veliký divoký	zdivočet	zveličit divočít	
m-mj/mň	sám	osamět		
n-ň	černý snadný	černět	černit znesnadnit	
p-pj	tupý	otupět		
r-ř	chorý dobrý	chořet	udobřit	
sk-št'	polský lidský	zlidštět	popolštit zlidštit	
t-ť	rohovatý bohatý	zrohovatět	obohatit	
v-vj	střízlivý	vystřízlivět		

³ Nepodařilo se nám najít doklad slovesa na *-et* od substantiva/adjektiva s kof *h*.

SLOVOTVORBA SUBSTANTIV

Alternace kmenové finály kf

Tabulka 11

Alternace kf		e ₁	e ₂	[íi]	C	-stvo/-tvo/-ství/-ctví
b-bj	holub	holoubě	holoubek	holubice	holubník	
c-č	otec srnec noc Vánoce ovce plíce	srnče	srneček	otčina	nočník /ponocný vánočka/ vánoční ovečka plíčka /plicník	
ck-čť	anglický			angličtina		
d-d'	had hnízdo	hádě	hádek	hadice hnízdiště		
d'-d	zeď				zedník zídka	
f-fj	žirafa	žirafě				
h-ž	druh trh			družina tržiště	družka	družstvo
ch-š	plech hroch	hroše	plíšek	hrošík		
g-ž	biolog				bioložka	
k-č-c	kluk pták klika řeka	ptáče	klouček	klučík klučina řečiště	klička říčka	ptactvo
m-mj/mň	lama	lamě				
n-ň	vrána bahno	vráně		vraník bahniště	vranka	
p-pj	čáp	čápě	čápek	čápice		
r-ř	kur tábor	kuře		tábořiště		
ř-r	zvěř	zvíře		zvěřina		zvěrstvo
t-t' (č)	krůta prut tele kůzle termít	krůtě	proutek	proutí teletina kozlečina termitiště		
t'-t	hut'				hutník	
sk-št'	český			čeština		
sk-st'	miska			mistička		
v-vj	páv	pávě	pávek	pávík		
zd-zd'	brzda			brzdíčka		
žk-žt'	služka			služtička		

Alternace kořenné finály kof

Tabulka 11a

Alternace kof		
c-č	řici	řeč
c-k	vléci	vlek
č-k	kráčet	krok
d-ď	pohledět	pohled
d'-z/ d'-d	hradit	hráz/hrad
h-ž	zdvihnout	zdviž
k-č	plakat	pláč
ň-n	činit	čin
n-ň	tonout	tůň
r-ř	vřít/vařit	var
ř-r	mřít/mořit	mor
s-d	klást	(po)klad
s-t	plést	plot
š-ch	vzrušit	vzruch
ť-t	letět	let
ť-c	svítit	svíce
s-ť/t-ť	zmást/zmítat	změť
zd'-zd	jezdit	jízda
ž-h	toužit	touha

Alternace KoV, KmV a Kv při tvoření substantiv

Tabulka 12

Alternace KoV			-č	-ní/-tí
a-á	spasit	spása		
a-e	vydat	výdaj/výdej		
ou/u-u/ou	loupil/loupen		lupič	loupení
u-ou	zhubit	zhouba		
u-ů	chodit	chůdy		
0-e	řvát	řev		
0-o	mřít	mor		
0-a	vřít	var		
0-i	dopsat	dopis		
é-e	kvést	květ		
í-e	vyčíst	výčet		
é-o	plést	plot		
í-o	řici	nárok		
é-a	vléci	vlak		
á-a	zakázat hrál/hrán vysál/vysát	zákaz hra	hráč vysavač	hraní vysání
á-e	usmát se zavát	úsměv zavěj		
á-o	kráčet zavát	krok závoj		
á-í	smát se	smích		
í-í	získat pít bít	zisk pivo	čajpíč bíč	pítí bití

	žít řít		žič řič	žití řízení
í-e	šít smísit dít se	šev směs děj		
í-o	bít	boj		
í-ů	hnít	hnůj		
ou-u	nakoupit obout	nákup obuv		
ý-y	rýt mýt hýřit	poryv	rýč myč hyřič	rytí mytí hýření
ý-o	krýt	krov		
Alternace KmV				
á-a	brán psán tkal/tkán		tkáč	brání psaní tkaní

Tabulka 12a

Alternace Kv		-ek
a-á	dar občan strana	dárek občánek stránka
e-é	osten stela	ostének stélka
e-í e-ý	anděl nehet řeka učitel postel otep	andílek nehýtek říčka učítylek postýlka otýpka
i-í	mnich čumil kniha	mnišek čumílek knížka
y-ý	koryto	korýtko
o-ó	telefon	telefoněk
u-ů	cop hora hospoda	cúpek hůrka/horka hospůdka
u-ou	dluh obruč	dloužek obroučka
0/e-é/i/ý	jádro/jader křídlo/křidel miska/misek kyvadlo/kyvadel	jadérko/jadýrko křidélko/křidýlko misěčka kyvadélko/kyvadýlko

Tabulka 12b

Alternace Kv		
á-a	mráz	mrázek, mrazík mrazák
é-e	děšť chléb	dešťík, deštník chlebík, chlebárna
í-e	vítr	větrík, větrák,

	sníh	větroplach snížek, sněhulák
í-í	síla	silák
ů-o	ďůl kůň nůž stůl vůz	ďůlek, dolík, koník, koňka nožík, nožič stolek, stolík, stolař vozka, vozataj
ou-u	bouda houba	budka hubička

Alternace samohlásky v prefixu (Pv) při tvoření substantiv

Tabulka 13a

Alternace Pv			
na-ná	nanosit	nanošení	nános
za-zá	zapřít	zapření	zápor
při-pří	přikázat	přikázání	příkaz
do-dů	dovodit	dovození	důvod
po-pů	pohonit	pohonění	půhon
pro-prů	projet	projetí	průjezd / projezd
u-ú	uložit	uložení	úložka
vy-vý	vyzbrojit	vyzbrojení	výzbroj

Tabulka 13b

Alternace Pv	
na-ná	nároží
za-zá	zápolí
při-pří	přístřeší
po-pů	půnebí
pro-prů	průčelí
u-ú	úpatí
vy-vý	výsluní

SLOVOTVORBA ADJEKTIV

Alternace kf

Tabulka 14

Alternace kf		-e	-[ii]	-ší	-ský/- (c)ký	-ný/-ní
b-bj	hrubý	hrubější				
c-č	citoslovce srdce Alice plíce		srdčitý Alicin/Aličin			citoslovečný srdečný/srdeční plicní
d-d'	medvěd hrdý zásada chudý	hrdější chudější	medvědí zásaditý		chudší	
d-z	zadní			zazší		
d'-d	lod'					lodní
h-ž	Praha drahý ubohý koliha ostraha jih	ubožejší	koliží ostrážitý	dražší	pražský	 jižní
ch-š-0/-s	Vlach plachý vetchý hroch Čechy	vetšejší	hroší	plašší	vlašský český	
g-ž	Riga Olga		Olžin		rižský	
k-č-c	vlk divoký uhlík Luka louka matka	divočejší	vlčí uhličitý matčin		loucký	luční
m-mj/mň	kolmý	kolmější				
n-ň	slon slaný vlna	slanější	sloní vlnitý			
p-pj	tupý	tupější				
r-ř	obr ostrý stříbro síra	ostřejší	obří stříbřitý sířičitý			
ř-r	šetřit					šetrný
s-š-0	vysoký Rus			vyšší	ruský	
t-ť	krůta krutý léta	krutější	krutí letitý			
t-c-č	kuře/kuřete jehně/jehněte		kuřecí jehněčí			
t'-t	pouť					poutní
v-vj	nový	novější				
z-ž	úzký peníze mez		peněžitý	užší		peněžní mezní

Alternace KoV, KmV a Kv

Tabulka 15

alternace KoV		
á-a	hrát/hrán	hraný
á-a	spást/spásl hrát /hrál	spasší hrací
alternace KmV		
á-a	zamazat/zamazán rozebrat/rozebrán udělat/udělán kupovat/kupován	zamazaný rozebraný udělaný kupovaný
alternace Kv		
á-a	kráva krátký	kravský kraví kratší
é-e	děšť	deštivý deštný
ě-a	štěstí	šťastný
í-í	síra síla blízký	sirný silný silový bližší
ý-y	sýr	syrný
í-e	sníh díra	sněžný děrný děravý
ou-u	moucha louka	muší luční
ů-o	stůl sůl vůl	stolní solný volský
ú-u	úzký	užší
0-e	dlouhý	delší

Alternace samohlásky v prefixu (Pv)

Tabulka 16

Alternace Pv			
na-ná	nachýlit	nachýlený	náchylný
za-zá	zachytit	zachycený	záchytný
při-pří	přípravit	přípravený	přípravný
do-dů	dosáhnout	dosazený	důsažný
pro-prů	prokázat	prokázaný	průkazný
u-ú	uložit	uložený	úložný
vy-vý	vyslovit	vyslovený	výslovný

SLOVOTVORBA ADVERBIÍ

Alternace kf

Tabulka 17

Alternace kf		e ₁	e ₂
b-bj	hrubý hluboký/hluboko/hluboce	hrubě	hlouběji
d-d'	mladý	mladě	mlaději
d-z	zadní		záze
h-z-ž	ubohý	uboze	ubožeji
ch-š	plachý	plaše	plašeji
k-c-č	lehký/lehko	lehce	lehčeji
m-mj/mň	kolmý/kolmo	kolmě	kolměji
n-ň	slaný	slaně	slaněji
p-pj	tupý	tupě	tupěji
r-ř	starý	staře	stařeji
s-š	vysoký/vysoko/vysoce		výše
t-ť	krutý	krutě	krutěji
v-vj	nový	nově	nověji
z-ž	úzký/úzko/úzce		úžeji

Alternace Kv

Tabulka 18

alternace KoV			
a-á	drahý	draze	dráže
i-í	široký	široce	šíře
y-ý	vysoký	vysoce	výše
u-ou	hluboký	hluboce	hloub(ěji)
0-é	dlouhý	dlouze	déle